

Còdexs de cant pla a parròquies del Pla d'Urgell (segles XII-XV): Castellnou de Seana, Golmés i el Palau d'Anglesola

Josep M. Salisi Clos

Doctor en musicologia

RESUM: Sovint s'ha considerat que l'actual comarca del Pla d'Urgell era erma pel que fa a la història de la música. En aquest treball es constata que aquest fet no és exacte ja que en algunes poblacions la música hi era present fa més de 800 anys. L'estudi ve a mostrar distints documents de música litúrgica conservada com a tapes de llibres sacramentals i notariais que testimonien que la música formava part de les celebracions litúrgiques a les esglésies de la comarca.

PARAULES CLAU: música litúrgica, cant gregorià, Castellnou de Seana, Golmés, Palau d'Anglesola.

INTRODUCCIÓ

La investigació musicològica duta a terme a l'Arxiu Diocesà de Solsona ha conduït a consultar distints volums sacramentals i notariais dels segles XVI-XVIII de Castellnou de Seana, Golmés i el Palau d'Anglesola, les cobertes dels quals venen a ser pergamins reutilitzats d'antics còdexs litúrgics escrits en cant pla o gregorià.

En concret es tracta de vint documents musicals que es podrien datar entre el segle XII i el segle XV. Aquest fet ens ve a mostrar que les parròquies citades contenien en el seu popi arxiu documentació musical antiga que molt possiblement hauria estat usada en les celebracions litúrgiques de l'església local. Els pergamins formaren part dels distints còdexs musicals litúrgics: antifonaris, troparis, leccionaris, etc., destinats tots ells a la missa, a l'ofici de les hores i a festivitats concretes del curs de l'any.

La investigació i l'estudi d'aquests fragments musicals ens obra la porta a conèixer una part de la música antiga a les poblacions del Pla d'Urgell i posar-la de relleu dins l'àmbit de l'evolució musical a Catalunya. Cal tenir present que no són abundants els estudis d'aquesta tipologia de música litúrgica i el fet que se n'hagi trobat a les nostres contrades en proporciona

un major coneixement de la música i del seu ús en temps passats.

Actualment, les poblacions de la comarca del Pla d'Urgell es troben repartides en tres bisbats: Urgell, Lleida i Solsona. Amb anterioritat al 1593, any de la creació del bisbat solsoní, moltes de les parròquies d'aquest bisbat pertanyien al de Vic, així doncs, els documents musicals estudiats corresponen a l'etapa vigatana.

EL CONTEXT DELS MANUSCRITS MUSICALS

La litúrgia, entesa com a l'ordre que s'estableix dins les celebracions religioses, compta amb un seguit de manuals i llibres que n'organitzen i estructuraven el ritus dins les manifestacions religioses. Des de l'antigor, la litúrgia usa uns volums específics que contenen les oracions, els recitats i la música que correspon a les celebracions dels cicles de l'any. Aquesta però ha anat variant a partir de les revisions, els decrets i els distints concilis que l'església romana ha dut a terme al llarg dels segles.

És un fet que la música ja era ben present en les primeres comunitats cristianes i anà evolucionant a mesura que la pràctica de la religió s'expandia arreu i es va consolidar en els territoris que depenien del Vaticà.

L'ús de la litúrgia comportava que totes les parròquies, per petites que fossin, havien de tenir els llibres dels rituals necessaris i els bisbats s'havien de fer càrrec de la distribució dels materials adequats per tal de potenciar i avivar la fe dels feligresos. Així doncs, els volums, en aquest cas musicals, eren materials per a la pràctica habitual de la religió local. L'organització i sistematització dels textos, i conseqüentment de la música en les celebracions i rituals establerts per l'es-

glésia, ja des de l'antigor es manifesta en la litúrgia, venint a significar una forma concreta de celebrar el culte o ritus. Ja al segle VI, els sínodes dels bisbes catalans intentà estructurar els cants dins la litúrgia; en destaquen els concilis de Tarragona (516), Girona (517), Barcelona (540) i Lleida (546). La influència de l'església narbonesa fou fonamental en la unificació i el desenvolupament de la litúrgia i la música destinada a ella. La primera constància de música escrita en l'àmbit català es troba a l'acta de consagració del l'església del castell de Tona, l'any 889. En el segle XI i inicis del XII la música litúrgica era ben present en tot el territori català. D'aquest fet, se n'han conservat distints exemples que ho corroboren.

Molts d'aquests cants entraren en desús a partir de les distintes renovacions, modificacions, concilis (especialment el de Trento, 1545-1563) amb la imposició del nou breviari, i en quedà la codificació definitiva a partir de 1570. Poc a poc, els pergamins dels antics còdex anaren perdent el seu ús musical quedant dipositats en els prestatges i racons dels arxius de les esglésies; posteriorment es van usar com a tapes de volums sacramentals i notarials de les parròquies locals.

La idea principal de les revisions era deixar de banda les melodies i els textos que durant anys s'havien cantat en els distintes territoris i unificar-los per a què fossin iguals en tot l'àmbit cristià que depenia de Roma. Així doncs, ens trobem davant un repertori musical litúrgic que era en certa manera exclusiu d'una època anterior al segle XVI i que deixà de tenir un ús musical i pràctic, fet que en comportà la pèrdua d'una gran part del llegat musical. La disgregació i fragmentació dels propis arxius conduí a la desaparició de moltes de les pàgines dels volums musicals. A partir de finals del segle XVI alguns d'aquests pergamins musicals passaren a tenir la funció de tapes de llibres donant-los-hi una reutilització que ja no era per a la qual havien estat creats.¹

LA MÚSICA EN ELS VOLUMS ECLESIÀSTICS

L'Arxiu Diocesà de Solsona conté en el seu fons documental distints volums corresponents a la majoria de parròquies del bisbat, volums que preferentment

venen a ser llibres sacramentals, consuetes, manuals notarials, llibres de comptes i documentació diversa. Entre el gran contingut de volums ens interessen els de les tres poblacions del Pla d'Urgell que presenten partitures en cant gregorià com a tapes de protecció.²

Dins aquest col·lectiu de llibres enquadernats amb pergamins musicals es troben tres volums de Castellnou de Seana, tots ells llibres de baptismes que contenen les partides d'entre 1608 i 1682. Aquests venen a ser:

Llibre de Baptismes (1608-1617), top.1

Llibre de Baptismes (1617-1651), top.2

Llibre de Baptismes (1667-1682), top.4

També s'hi troben altres tretze volums amb partitures musicals pertanyents a l'església parroquial de Golmés. Aquests venen a ser volums notarials d'entre 1502 i 1730, a més del llibre de la Confraria de santa Llúcia, els comptes de la Confraria del Roser i un volum de testaments:

Llibre de la Confraria santa Llúcia (1633-1728), top.22

Comptes de la confraria del Roser (1605-1697), top.23

Testaments (1609-1616), top.43

Manual notarial (1502-1547), top.54

Manual notarial (1526-1535), top.59

Manual notarial (1570-1577), top.62

Manual notarial (1584-1605), top.66

Manual notarial (1606-1620), top.67

Manual notarial (1624-1628), top.68

Manual notarial (1629-1634), top.70

Manual notarial (1629-1637), top.71

Manual notarial (1679-1716), top.82

Manual notarial (1725-1730), top.84

Del Palau d'Anglesola es troben quatre volums notarials datats entre 1501 i 1579:

Manual notarial (1501-1550), top.37

Manual notarial (1526-1527), top.39

Manual notarial (1515-1516), top.40c

Manual notarial (1569-1579), top.46

En la relació de llibres que s'acaba d'exposar es de-

¹ GUDAYOL (2014).

² Cal agrair a Josep Porredon, arxiver adjunt de l'Arxiu Diocesà de Solsona (ADS), el seu interès i excel·lent disposició per tal de facilitar l'estudi dels materials que es presenten en aquest treball.

nota una seguida d'anys en cadascun dels tres pobles. Un període que va de 1608 a 1682 a Castellnou de Seana, un altre període que va de 1502 a 1730 a Golmés, i un tercer període que va de 1501 a 1579 al Palau d'Anglesola. Les dates que presenten els volums no venen a significar que el darrer any de cada volum sigui l'any d'enquadernació, sinó que en un moment donat aquesta documentació deuria passar d'un lligall de documents a un volum enquadernat per tal que els distints plecs estiguessin resguardats de cara a èpoques venidores. El fet que en cada poble presentin un seguit d'anys de forma correlativa podria significar que foren enquadernats en una etapa posterior a l'últim any que hi consta. Altrament, i en aquesta línia, els distints volums són temàtics en cada població: baptismes a Castellnou de Seana, principalment notaries i de confraries a Golmés, i notaries al Palau d'Anglesola, fet que reforça la idea que en cada població s'enquadernaren en un mateix moment, aprofitant les restes de vells pergamins de l'església local.

ESTUDI DELS DOCUMENTS MUSICALS

De Castellnou de Seana

El primer document provinent de Castellnou de Seana es troba com a tapes d'un volum de baptismes, el número 1.³ El llibre mesura 212 x 165 mm. La cara exterior es presenta ben deteriorada pel fregament i la claror, en canvi la interior presenta més bon estat. La partitura correspondria a un volum més gran, un llibre gran de faristol, del segle XV. El manuscrit presenta les cinc línies, el pentagrama, en vermelló i amb notació quadrada i romboïdal. Malauradament, tal i com està cosida la tapa no s'hi pot veure la clau. A la seva part interior s'identifica l'antífona *Quoniam dominus excelsus terribilis rex magnus super omnes deos*, destinada a les vespres de la vigila de la festa de l'Ascensió del Senyor, això és quaranta dies després del Diumenge de Resurrecció. Els altres cants del manuscrit no es poden identificar.

El següent fragment pertany a un segon llibre de baptismes, el número 2.⁴ La partitura correspondria a

un volum gran de faristol, del segle XV. El llibre mesura 204 x 150 mm. La música està escrita en tetragrama en vermelló. En aquest s'identifica la clau de Do en tercera línia. La notació és quadrada i romboïdal. La fragmentació de la partitura impedeix definir amb exactitud de quin text litúrgic es tracta i per a quina celebració anaven destinats els cants.

El tercer manuscrit es troba com a tapes del quart volum de baptismes.⁵ El volum mesura 217 x 164 mm. La cara exterior es presenta deteriorada pel fregament i la claror, en canvi la interior es troba en més bon estat. El manuscrit correspondria a un volum gran de faristol, molt probablement del segle XIV. El document està escrit en tetragrama i en algun moment, per la necessitat d'ubicar els neumes musicals, passa a pentagrama. Les línies es mostren en vermelló la primera i la cinquena, mentre que la segona i la quarta es presenten en sec i la tercera en groc. En aquest cas la partitura conté els *custos* al final de les línies. Tal i com està recosit no s'hi poden identificar les claus però la línia vermella correspondria a la clau de Fa. La notació és quadrada i romboïdal. En la cara interna del còdex es troba el cant per al Diumenge de Resurrecció *Mortuus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificaciones nostras* (fig.1).

Fig.1. Castellnou de Seana. Baptismes (1667-1682) (autor).

³ És el volum baptismal més antic conservat d'aquesta població. ADS: Fons Castellnou de Seana, 1 *Baptismes* (1608-1617).

⁴ *Ibidem*, 2 *Baptismes* (1617-16510).

⁵ *Ibidem*, 4 *Baptismes* (1667-1682).

De Golmès

El primer fragment de còdex de Golmès correspon a un llibre gran de faristol, del segle XV. El document es troba com a tapes del volum de la Confraria de santa Llúcia, i medeix 225 x 162 mm.⁶ La cara exterior es mostra deteriorada pel fregament i la claror, i com en els altres volums, la cara interior està en més bon estat. El pergamí du els tetragrames en vermell i la clau és la de Fa en quarta línia. La notació és quadrada i romboïdal.

La cara interna de la tapa conté la seqüència del gradual de la Missa del Comú de les Verges: [*Alleluia*] *Quinque prudentes virgines acceperunt oleum [in vasis suis cum lampadibus media autem nocte clamor [factus est ecce] sponsa venit exite obviam Christo domino*, que també es cantava en la festivitat de les santes Àgata, Cecília, Agnès, Margarida, Justa, Rufina, Cristina, Eulàlia i Llúcia.

A l'altra cara interna, la posterior, s'hi troba l'introït de la missa del Comú dels Màrtirs no Pontificals: *Lae-tabitur justus in domino et sperabit in eo et laudabuntur omnes recti corde alleluia al-leluia.*⁷ Li segueix l'ofertori *Posuisti Domine in capite ejus coronam*, corresponent a l'ofertori de la Missa dels Màrtirs no Pontificals.⁸

El segon fragment musical de Golmès correspon a un llibre gran de faristol del segle XV. El volum, on consten els Comptes de la Confraria del Roser, mesura 212 x 160 mm.¹⁰ La seva cara exterior es presenta deteriorada pel fregament i la claror. La cara interior està en més bon estat. En el document es mostren els tetragrames en vermell i la clau és la de Do en tercera línia. Pel que fa a la notació, com les anteriors, és quadrada i romboïdal.

Els cants que s'hi mostren corresponen a la *Feria Quinta in Cena Domini* (Dijous Sant), concretament ve a ser la tercera lamentació: *Vidisti Domine iniquitatem eorum adversum me, iudica iudicium meum*. També a les vespres de la *Feria Quarta* (Dimecres Sant), amb la lamentació *Tu autem, Dómine Sábaoth, qui júdicas juste, et probas renes et corda, videam ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam, Domine, Deus meus* (fig.2).

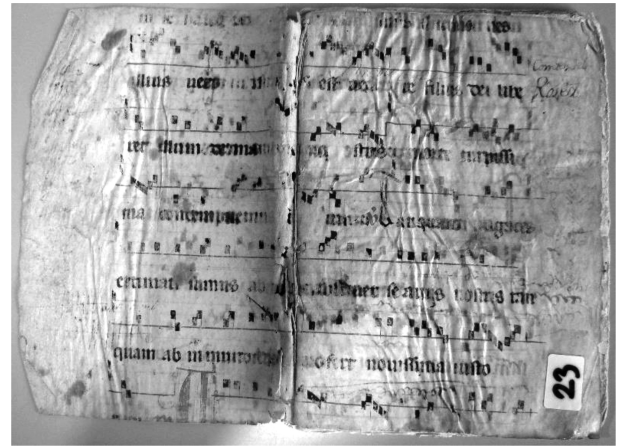

Fig.2. Golmès. Comptes de la Confraria del Roser (1605-1697) (autor).

Un tercer volum, aquest amb el pergamí corresponent, pertany també a un llibre gran de faristol del segle XV. El volum mesura 243 x 178 mm.¹⁰ La cara exterior es presenta també deteriorada. La música està escrita damunt de tetragrames en vermell i en clau de Do en tercera línia. La notació també és quadrada i romboïdal. En la cara interna s'hi troba el salm 99, *Jubilate Deo, omnis terra; servite Domino in lætitia* i l'introït *Introite in conspectu ejus in exultatione.*¹¹ En la seva cara exterior, s'hi pot entreveure *Deus liberabit animam meam de manu inferi cum acceperit me [...] speravi non confundar in æternum in justitia tua libera me | Inclina ad me [...]*, cants pertanyents a la festa dels Difunts.

Altre manuscrit correspondria a un volum musical més reduït, un llibre petit de faristol, aquest de finals del segle XII o inicis del XIII. El volum notarial mesura 465 x 324 mm.¹²

La cara exterior es presenta també deteriorada i la interior es mostra en un estat acceptable. Els cants estan escrits en tetragrama amb la primera i tercera línia en punxó, la segona línia en vermelló i la quarta en groc. Pel que fa a les claus, a la línia en vermelló li correspon la clau de Fa i a la línia en groc la clau de Do. La notació és quadrada i presenta inicis de grafia

⁶ ADS, Fons Golmès, 22, *Confraria de Santa Llúcia* (1633-1728).

⁷ *Liber Usualis* (1929, 966)

⁸ El text és present al *Liber Usualis* però la música no concorda. *Ibidem* (968).

⁹ ADS, Fons Golmès, 23, *Comptes de la Confraria del Roser* (1605-1697).

¹⁰ *Ibidem*, 43, *Testaments* (1609-1616).

¹¹ *Liber Usualis* (1929, 363).

¹² ADS, Fons Golmès, 54, *Manual Notarial* (1502-1547).

romboidal. En la cara externa del document es troben el cant de l'ofertori de la Missa dels Confessors no Pontificals. [...] *superpotentem et exaltavi electum de plebe mea. Veritas mea et misericordia mea cum ipso et in nomine meo exaltavit seculum seculi sede eius* [...].¹³ Li segueix la *Comunio Beatus servus*, el cant *In tue et eum tuum deprecabunt omnes divites plebis ad dicentes*, destinat a l'ofici sabatí de la festa de Santa Maria i la seva Octava. També el vers de l'al·leluia *Posuisti Domine, super caput ejus coronam de lapide pretioso* per la festa dels Màrtirs no Pontificals.¹⁴ Continua amb el cant per la festa dels mateixos màrtirs, *Desiderium animæ eius tribuisti ei Domine, et voluntate laborum ejus*.¹⁵ En la cara interior es destaca l'ofertori i comunió de la festa de les Verges no Màrtirs, *Filiae regum in honore tuo, assisti regina a dexteris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate*.¹⁶ Li segueix el cant per la festa de sant Vicenç i la festa dels Màrtirs no Pontificals: *Lætabitur justus in Domino* (fig.3).¹⁷

Un nou volum de Golmés, aquest també notarial i que mesura 218 x 160 mm, correspondria a un cantoral litúrgic reduït, un llibre de petit faristol de finals del XII o inicis del XIII.¹⁸ La tapa davantera del volum es presenta deteriorada per la part exterior però la interior, de més bona visualització es troba recosida en un doblec com a reforç del volum. En la part externa es mostra una llarga lletra capital que abasta gairebé la meitat de la cara, i el text és il·legible. La tapa posterior es presenta incompleta i molt deteriorada. La música està escrita en bigrama, en una primera línia en groc a mà alçada i l'altra línia feta en punxó en sec, aquesta recta. No es pot identificar la clau. La notació és quadrada. S'hi troben cants destinats a la litúrgia de la festa de sant Martí, bisbe i confessor. Concretament es tracta de l'antífona de les primeres vespres del dia del sant: *O beatum virum cujus anima paradisum possidet unde exsultant angeli lætantur archangeli chorus sanctorum proclamant turba virginum invitat mane nobiscum in æternum*.¹⁹

Un sisè volum de Golmés, en aquest cas també no-

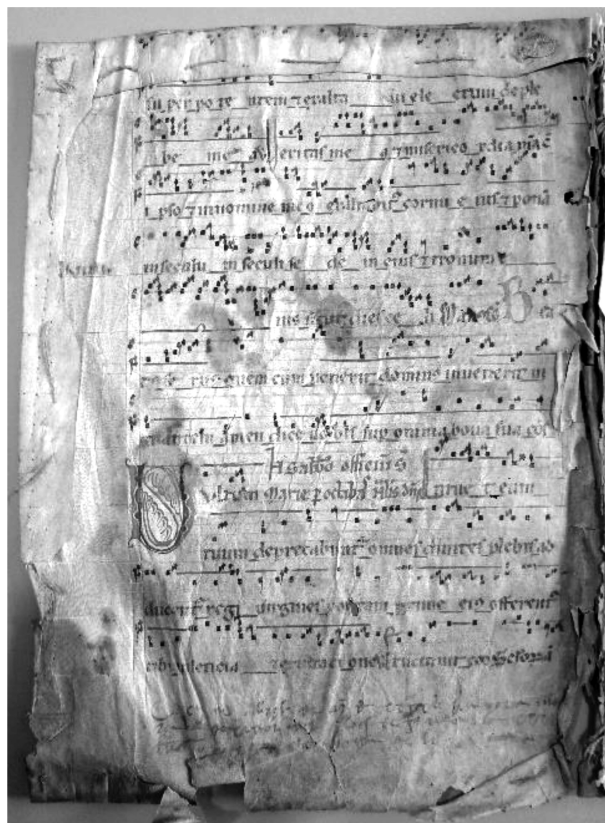

Fig.3. Golmés. Manual Notarial (1502-1547) (autor).

tarial, mesura 220 x 160 mm i correspondria a un petit llibre faristol del segle XV [?].²⁰ En aquest cas sembla tractar-se d'un missal plenari. La música està escrita en tetragrama en línies en vermelló i amb claus de Do en tercera i en quarta línia. La notació que du escrita és quadrada. En aquest cas es detalla l'ofertori *Portas cæli aperuit Dominus*, que forma part de la *Feria III post Pentecosta*.²¹ Li segueix la seqüència *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur mors illi ultra non dominabitur quod autem mortuus est peccato mortuus est semel quod autem vivit vivit deo alleluia al-leluia*. També l'ofertori de la *Feria II* de l'Octava de Pasqua *In die solemnitate vestræ dicit Dominus inducam vos in terram fluentem lac et mel al-leluia*. Li segueix l'antífona

¹³ Al *Liber Usualis* només es contempla el primer verset. *Liber Usualis* (1929, 1031).

¹⁴ *Ibidem*, (976).

¹⁵ *Ibidem*, (958).

¹⁶ *Ibidem*, (1056).

¹⁷ *Ibidem*, (966).

¹⁸ ADS, Fons Golmés, 59, *Manual Notarial* (1526-1535).

¹⁹ *Liber Usualis* (1929, 1053).

²⁰ ADS, Fons Golmés, 62, *Manual Notarial* (1570-1577).

²¹ *Liber Usualis* (1929, 774).

de comunió *Mite manum tuam*. Aquesta destinada a la festa de sant Tomàs apòstol, el 21 de desembre.

Un altre volum notarial mesura 240 x 165 mm i li fa de tapa un pergamí que correspondria a un llibre petit de faristol, del segle XIV [?].²² En aquest cas, la música està escrita en tetragrama, amb la primera línia en vermelló en la clau de Fa, la tercera en groc en la clau de Do, i la segona i la quarta en sec. La notació és quadrada. En el manuscrit es troba el cant *Ne derelinquas me domine pater et dominator vitæ meæ ut non corruam in conspectu adversariorum meorum ne gaudeat de me inimicus meus*, sense que actualment es pugui identificar en cap festivitat. Com tampoc no es pot identificar el cant que segueix, [...] *adprehende arma et scutum et exurge in adiutorium michi*.

Les tapes d'un nou volum notarial correspondrien a un llibre petit de faristol del segle XIV [?]. El volum mesura 224 x 160 mm.²³ La música es presenta damunt d'un tetragrama que mostra la segona línia en vermelló amb la clau de Fa, la quarta línia en groc i la primera i la tercera línies en sec. Només on es mostra la paraula *Nativitatem* s'hi ha afegit una línia inferior en groc per tal d'ampliar la partitura. La notació és en neumes quadrats. En el manuscrit es troba l'antífona per a la festa de la Nativitat de Maria, el 8 de setembre, *Nativitatem virginis Mariæ celebremus xpistum eius filium adoremus dominum*.

Un nou volum notarial, que mesura 225 x 142 mm, presenta un pergamí que correspondria a un llibre petit de faristol del segle XIII [?].²⁴ Escrit en tetragrama mostra la segona línia en vermelló i la quarta en groc. La clau és la de Fa en la segona línia. La notació és quadrada. A la part interna es troba l'evangeli del Diumenge de Pentecosta, *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet (Joan 14:27)*. Li segueix *Advenit ignis divinus, non comburens sed illuminans, non consumens sed lucens, i invenit corda discipulorum receptacula munda, et tribuit eis charismatum dona, al-leluia, al-leluia (Joan 14:28)* (fig.4).

Un altre volum notarial mesura 225 x 165 mm, amb les tapes de pergamí que correspondria a un volum petit, un llibre petit de faristol del segle XIV [?].²⁵ El manuscrit musical presenta un pentagrama on la

Fig.4. Golmés. Manual Notarial (1624-1628) (autor).

tercera línia està en vermelló i amb la clau de Fa, mentre que la cinquena està en groc i en clau de Do; la primera, segona i quarta línies estan en sec. Les figures estan en notació quadrada. En la cara exterior, s'hi troba l'himne per al Divendres Sant, *Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis: null[um] a silva talem profer[re], fronde, flore, germine. Dulce lignum, dolces clavos, dulce pondus sustinet*. També s'identifica el fragment: *O Crux vinum lignum [...] o quam dolces clavos dolces ferris*. Es tracta d'una antiga variant de l'himne *Crux fidelis*.²⁶

Les tapes d'un nou volum notarial de Golmés, que mesura 220 x 165 mm, correspondria a un llibre petit de faristol dels segles XII-XIII [?].²⁷ El pergamí mostra el tetragrama en vermelló. La primera línia correspon a la clau de Fa [en aquest cas eludida], i tercera en sec, la clau de Do. Les altres dues línies es presenten en sec. La notació quadrada mostra traces que pugui tractar-se de notació catalana cap al pas a l'aquitana. En aquest cas el cant pertany a un llibre processional destinat a la festa del Comú dels Màrtirs. S'hi troba l'antífona *Viri sancti gloriosum sanguinem fuderunt pro Domino amaverunt Christum in vita sua imitati sunt eum in morte sua et ideo coronas triumphales meruerunt*. Un text extret de l'Apocalipsi 16:6. El vers 1, *Unus spiritus et una fides erat in eis*, correspon a Efesis 4:4. A la cara interna del manuscrit s'identifica *Tradiderunt corpora sua propter deum ad supplicium*, que correspon també a la festa del Comú del Màrtirs.

²² ADS, Fons Golmés, 66, *Manual Notarial (1584-1605)*.

²³ *Ibidem*, 67, *Manual Notarial (1606-1620)*.

²⁴ *Ibidem*, 68, *Manual Notarial (1624-1628)*.

²⁵ *Ibidem*, 70, *Manual Notarial (1629-1634)*.

²⁶ *Liber Usualis (1929, 626)*.

²⁷ ADS, Fons Golmés, 82, *Manual Notarial (1679-1716)*.

El darrer volum notarial de Golmés que presenta les tapes en manuscrit musical mesura 220 x 155 mm i correspon també a un petit llibre de faristol del segle XV [?].²⁸ Les dues cares exteriors del pergamí estan molt malmeses. En la cara interior, aquesta més ben conservada, no s'hi pot identificar el text ja que les frases queden tallades. La notació quadrada està escrita en tetragrama en vermell i presenta les claus de Fa en segona línia i Do en la quarta.

Del Palau d'Anglesola

Pel que fa al manual notarial del Palau d'Anglesola, aquest mesura 221 x 158 mm i les tapes pertanyien a un petit llibre de faristol del segle XV [?].²⁹ Les cinc línies del pentagrama estan en vermell i la clau de Fa es troba a la quarta línia. La notació és quadrada. Dels dos cants que s'hi poden identificar el primer d'ells va destinat a la festa de Corpus Christi i el segon a la del Diumenge de Pasqua. Els dos cants es presenten seguits en la part exterior del volum: *Immolabit hædum multitudo filiorum Israel ad vesperam paschæ et edent carnes et azymos panes*, per al Corpus Christi, i *Pascha nostrum immolatus est Christus itaque epulemur in azimus sinceritatis et veritatis*, per al Diumenge de Resurrecció. En la part interior es troba, entre altres de difícil reconeixement, el cant *Comeditis carnes et saturabimini panibus iste est panis quem dedit vobis dominus ad vescendum*, també per la festivitat de Corpus.

El segon manual notarial del Palau d'Anglesola mesura 222 x 158 mm,³⁰ i el pergamí que li fa de tapes pertanyia a un llibre petit de faristol del segle XV [?]. Els cants es troben escrits en tetragrama en vermelló i la clau de Fa en la segona línia i posteriorment en la quarta, en groc la clau de Do. Quan apareix la cinquena línia la clau de Fa passa a la quarta línia. La notació és quadrada. Es desconeix la festivitat en què es cantava. En la cara exterior s'identifica *Numquid dominus supplantat iudicium aut omnipotens subvertit quod justum est libera me domine et pone me juxta te et cuiusvis manus pugnet contra me*, i *Quis det ut veniat ad*³¹ *peticio mea, et quod expecto tribuat michi. Nisi tu*. En la cara interior es troben les lamentacions *Qui consolabatur me recessit a me quæro quod volui et non invenio fundunt oculi mei lacrimas quia repletus sum amaritudine*. També s'hi troba *Fletum deduxerunt oculi mei et palpebre Meas operuit umbra mortis* (fig.5 i 6).

Fig.5. El Palau d'Anglesola. Manual Notarial (1526-1527) (autor).

Fig.6. El Palau d'Anglesola. Manual Notarial (1526-1527) (autor).

²⁸ *Ibidem*, 84, *Manual Notarial (1725-1730)*.

²⁹ ADS, Fons Palau d'Anglesola, 37, *Manual Notarial (1501-1550)*.

³⁰ *Ibidem*, 39, *Manual Notarial (1526-1527)*.

³¹ El terme "ado" es troba al manuscrit, en canvi no es troba als textos posteriors al Concili de Trento.

El tercer manual notarial del Palau d'Anglesola mesura 227 x 160 mm.³² Les tapes pertanyien a un petit llibre de faristol de segle XV [?]. En aquest cas les cobertes estan fragmentades i molt deteriorades. El pentagrama presenta les cinc línies en vermelló. Les claus són les de Fa en primera línia i Do en tercera. Pel que fa a la notació, aquesta és quadrada. S'hi poden identificar les estrofes 18, 19, 20 del *Lauda Sion*, seqüència per la festa de Corpus, tot i que no és la mateixa melodia que es troba a l'*Usualis*.³³

El darrer manuscrit estudiat és un altre manual notarial que mesura 323 x 223 mm i també correspondria a un petit llibre de faristol del segle XV [?].³⁴ El tetragrama presenta la segona línia en vermelló i la quarta en groc, que correspondrien a les claus de Fa i Do respectivament. La notació també és la quadrada. La tapa del davant del volum es mostra molt fragmentada, la posterior es troba en més bon estat en la seva part interna. En el document s'hi identifica el cant per a l'Octava posterior a l'Ascensió, [el que seria l'Octava de Pentecosta] i l'Octava anterior a aquesta: *Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis ascendit in caelum et sedet a dexteris dei al-leluia*.

Rellevància documental

L'estudi d'aquests documents ens aporta, a més del coneixement de les celebracions i les antigues festivitats, la visió de l'evolució musical a les nostres terres. L'observació dels manuscrits ens revela també els criteris de còpia i com els copistes anaven solucionant els entrebancs que l'espai del text els destinava. En ressalta que primer es copiava la lletra i, posteriorment, s'hi afegia la notació musical amb els conseqüents problemes d'espai i d'altures de les línies que alguns cops s'havien d'adaptar a l'espai existent. També s'hi mostra les diferents mans que copiaren la música i que l'adequaren segons les necessitats, aquest fet ens destaca que els copistes no eren professionals o persones molt avesades la còpia de manuscrits musicals i que, possiblement, alguns d'ells no deurien pertànyer a *escriptoriums* monacals o episcopals.

L'estudi dels antics documents musicals ens mostra les melodies i els textos litúrgics que es degueren interpretar antigament a les poblacions del Pla d'Urgell i

que amb el pas del temps quedaren desfasats a mesura que les distintes renovacions s'anaren imposant.

Desconeixem quan la documentació musical arriba a les parròquies urgellenques, i si els models provenien de volums cedits pels *escriptoriums* dels bisbats o si era en fulls solts, o si eren les pròpies parròquies les encarregades d'anar confeccionant els volums partint d'uns models viatgers. És evident que les parròquies disposaven de llibres i volums litúrgics per al propi ús de cada centre, i que amb les renovacions i modificacions de la litúrgia a partir del segle XVI aquests documents musicals anaren quedant desfasats.

Cal tenir present que els manuscrits estudiats són només els que es conserven a l'Arxiu Diocesà de Solsona. Seria interessant poder-ne fer una recerca en els fons documentals als arxius diocesans de Lleida i d'Urgell per tal de cercar altres documents musicals d'aquests segles a les parròquies de la comarca i així complementar i conèixer més a fons el panorama de la música medieval al Pla d'Urgell.

BIBLIOGRAFIA

DDAA (1929) *Liber Usualis. Misae et Officii*. Tornaci (Belg.), Desclée et Socii, 363, 626, 774, 792, 958, 966, 968, 976, 1031, 1056 i 1503.

ASENSIO, Juan Carlos. (2003). *El canto gregoriano*. Historia, litúrgia, formas... Madrid, Alianza Música.

GARRIGOSA, Joaquim. (2000). La monodia litúrgica i profana. *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*, vol. I, Barcelona, Edicions 62.

GARRIGOSA, Joaquim. (2003). *Els manuscrits musicals a Catalunya fins al segle XIII*. Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs.

GUDAYOL I TORELLÓ, Anna. (2014). *Pervivència d'una biblioteca litúrgica: fragments de còdex de l'Arxiu Parroquial de Verdú a la Biblioteca de Catalunya*. Miscel·lània Litúrgica Catalana, XXII.

SALISI CLOS, Josep M. (2013). *Manuscrits musicals dels segles xi-xv a l'església de Santa Maria de Verdú*. Actes de la XLII Jornada de Treball Romànic tardà a les terres de Lleida / Ponent, Grup de Recerques de les Terres de Ponent, 517-546.

³² ADS, Fons Palau d'Anglesola, 40, *Manual Notarial (1515-1516)*.

³³ *Liber Usualis*, (1929, 792).

³⁴ ADS, Fons Palau d'Anglesola, 46, *Manual Notarial (1569-1579)*.

Còdexs de cant pla a parròquies del Pla d'Urgell (segles XII-XV): Castellnou de Seana, Golmés i el Palau d'Anglesola

SALISÍ CLOS, Josep M. (2013). *Tres composicions musicals dels segles XII-XIV de Verdú i Vallbona de les Monges*. Actes de la XLII Jornada de Treball Romànic tardà a les terres de Lleida / Ponent. Grup de Recerques de les Terres de Ponent (2013), 549-574.